

Интервю на Васил Попов, журналист от вестник ДУМА

с Манол Тенчев, експерт по национална сигурност и отбрана

29.12.2010 г.

Манол Тенчев е роден през 1957 г. в семейството на офицер от Българската армия. Магистър е по история и журналистика. Майор от резерва на ВВС. В продължение на 12 години (от м. април 1998 г. до м. май 2010 г.) е бил експерт в различни дирекции и структури на Министерството на отбраната. Възпитаник на Стратегическия курс “Национална сигурност и отбрана” на Военна академия “Г. С. Раковски”. Автор е на идеята, първата концепция и първата книга за изграждане на Национална гвардия в България. Кавалер е на наградния знак на МО “За вярна служба под знамената” – III и IV степен. За заслуги към българския ВПК е награден от предприятието АРКУС - АД гр. Лясковец с поименно огнестрелно оръжие. Почетен офицер от резерва на Българската армия.

Г-н Тенчев, отново се готви масштабна реформа в Министерството на отбраната (МО)

и Българската армия

(
БА
)

. Какви според Вас ще са резултатите от нея?

Считам, че хора, които са сътворили недостатъчно прецизиран Закон за отбраната и Въоръжените сили на Република България (ЗОВСРБ) не са способни да извършат смислени реформи в БА. Когато нещата се решават в тесен и затворен приятелски кръг

в МО, перспективите пред ведомството и цялата БА стават ужасяващи. Виждаме, че и т. нар. «Бяла книга за отбраната» е поредното недомислие на министъра и сподвижниците му. Нито една негова разработка досега като експерт, не е намерила практическо приложение в БА. Но сега упражненията му, вече като министър, ще бъдат белязани с много горчивина за всички, които по някакъв начин са свързани с войската. Опитаме се да открием някаква логика в съкращенията, които Аню Ангелов е намислил, но според мен такава няма.

По отношение на съкращенията вече се спрягат конкретни цифри. Те окончателни ли са?

При министър Ангелов никога и нищо не е окончателно. На сегашния етап обаче, предстои поетапното изхвърляне от БА на 7000 «щика». Съкращенията ще засегнат 1100 военнослужещи от Северна България. Закриват се гарнизоните Враца, Горна Оряховица, Павликени и Мусачево. От гарнизон Плевен (Щаба на 5-а Шипченска механизирани бригада) ще бъдат съкратени около 700 души, от гарнизон Враца, с ликвидирането на механизирания батальон – около 500 души. Военното присъствие в Северозападна България ще бъде ампутирано. Ако бъде закрит и артилерийският дивизион в Шумен, цяла Северна България ще остане без никаква артилерия. Сухопътните войски (СВ) ще останат с две бригади. Но да не забравяме, че бригадата е усилен полк, което е далеч от способностите на дивизия. Специалните сили от бригада ще бъдат редуцирани в полк. Точно обратното правят по света в контекста на борбата с тероризма. Считам, че тези войски, вместо да се мачкат, следва да се развиват. Личното ми мнение е, че те трябва да бъдат изведени от СВ и да преминат на пряко подчинение на най-висшия военен - Началника на отбраната. Освен, че са абсолютно безсмислени, важно е да се знае също, че тези съкращения въобще не са евтина работа.

Вероятно ръководството на МО преценява, че от север няма кой да ни заплашва, поради което и предприема подобни стъпки

Искам да подчертая, че БА е мултифункционална въоръжена сила, която е подготвена не само за класически бойни действия, а и за справяне с всякакви мирновременни кризи. Това българските генерали така и не се научиха да го обясняват на нормален за политиките език. Получава се неописуем дисбаланс в териториалната отбрана. Но явно това последното е нещо като мръсна дума за министъра и обкръжението му. Така,

както е тръгнало, МВР ще трябва да поеме защитата на населението при всякакви мирновременни кризи. Те и без това са предостатъчно като численост – в момента БА е 2.5 пъти по-малка от състава на МВР. Другата алтернатива се нарича гражданско опълчение. Що се отнася до невиджаните съкращения, то те ще обхванат и поделенията на СВ и в Южна България. От Артилерийския полк в Асеновград ще бъдат уволнени около 500 офицери, сержанти и войници, а от Центъра за подготовка на танкисти в Сливен – 400. Предвижда се и закриването на Зенитноракетния дивизион в Хасково, ще бъде сериозно редуциран и разузнавателния полк в с. Свобода... И така до 2015 г., когато СВ, най-многобройните в БА, трябва да замръзнат на 14 000 души. Така е записано в т.нар. «Бяла книга». При това положение армията ни вече е разгромена, без да е водила бойни действия.

Това ли е основанието за острата полемика между президента Първанов и министър Ангелов напоследък

Считам, че президента, който е Върховен главнокомандващ на ВС, както във военно, така и в мирно време, е задължен и естествено е в правото си да изказва мнения за настоящето и бъдещето на БА. Освен това, да не забравяме, че президента Първанов зае този пост на два пъти след национални мажоритарни избори, а Ангелов беше назначен за министър. Както можеше и да не бъде... Впрочем, и в МО и в БА още съжеляват, че на г-н Николай Младенов не бе дадена възможност да се докаже като военен министър. Президента е стратегически лидер със стратегическо мислене, който не без основание се безпокои за военните аспекти на националната ни сигурност. Що се отнася до министъра, какво да Ви кажа... Обикновено пенсионираните генерали са привързани към войската, която ги е изградила като личности и винаги са използвали авторитета си, за да я защитят пред политиците. Този обаче, е различен от другите. Вероятно като министър ще влезне в историята като най-големият рушител на БА и като че ли, неслучайно във войските са го кръстили Аню Ньойски. Считам, че това което се планира и подготвя в момента е доунищожаване на жалките остатъци от БА. Тя вече едва ли ще е в състояние да изпълнява конституционните си задължения. Впрочем, добре е обществото да се произнесе, необходима ли е въобще на България армия, която се изгражда като експедиционен корпус тип лека пехота за мисии в чужбина. Ето това ни сполетя с назначаването от ГЕРБ на Аню Ангелов за министър на отбраната.

Значи този път спорът е фундаментален

Точно така. Президентът се безпокои от факта, че обширни български територии остават без каквото и да било военно присъствие. А и народът ни много добре го е

казал: «Който не храни своята армия, храни чужда». Очевидно със сегашната си дислокация, мирновременна численост, въоръжение и техника, БА, въпреки доброто си желание, едва ли ще може да оказва ефективна подкрепа на населението в оперативен порядък.

С намислената реформа ситуацията още повече ще се влоши. Ще разполагаме с безобразно неравномерна и рехавата териториална дислокация на войските. Впрочем, дислокацията на БА, ако я беше правил някой наш враг, със сигурност щеше да е доста по-добра.

Посочената дислокация на БА възпрепятства и едно от основните изисквания към силите, средствата и командването – своевременното овладяване на ескалираща кризисна ситуация. Пасивното време за придвижване, прехвърляне със сухопътен, въздушен и морски транспорт на военно подразделение многократно ще надвишава критичното време за овладяването на кризата. Липсват териториални бази за съхраняване на специална тежка техника и въоръжение, разпръснати структури с вертолети за прехвърляне по въздуха на подготвен личен състав и лека техника.

Министърът обаче, отговаря на президента с пожелателни обяснения за характера на модерните армии. Според Аню Ангелов, БА разчитала на мобилността, която следвало да се осигури чрез транспортни хеликоптери и самолети. Надявам се, че министърът не е забравил постоянната дислокация на ВВС, все пак става въпрос за 3-4 бази. Нека за всеки случай му напомним, че транспортната е в София, а вертолетната в Крумово, Пловдивска област. Товаренето, превозването и разтоварването на специализирана техника и измислените от него «маневрени пехотни групи» (не съм чувал някъде по света да има подобно нещо)

ще бъде тежка и непрактична задача, свързана с огромни разходи за всеки отделен случай. Армейските вертолети са на едно единствено място в Южна България, от където трудно биха се пребазирали в северната ѝ част, особено при сложна метеорологична обстановка. А преминаването на хеликоптерите през Балкана в условията на зимни бури е направо невъзможно.

Това още веднъж показва необходимостта от наличие на дежурни сили и средства в други райони на страната... Ако действията за спасяване се забавят с едно денонощие, вероятността за спасяване на хората спада под 10%. При горските пожари забавянето води до трудно поправими последици. С нарастване на площта на горене трябва да се увеличава и броят на вертолетите (самолетите), за да се осигури непрекъснатост в работата им.

Да, но този министър се е заел да изгражда резерв на БА. Нещо, за което се тръби още от влизането му в МО като зам.-министър.

Що се отнася до високопарните изявления за създаване на териториален резерв и възможностите за привличане на уволнени военнослужещи в европейския

доброволчески корпус, то това е поредната порция зле прикрит популизъм. Ето, сега ви уволняваме, но след време (някога) ще ви вземем на щат в резерва или ще ви се обадим да се запишете в корпуса. Вместо такива сложни пируети, по добре ще е ако министъра уволни военните пенсионери, които издигна като директори и началници на сектори и отдели, и на тяхно място назначи съкратени без възможности за пенсиониране офицери. Нямам нищо против военните пенсионери, работещи на експертни длъжности в МО, които са доказани професионалисти. Думата ми е за онези пенсионери-началници, които с присъствието си са затапили системата на МО и възпрепятстват плавното движение на кадрите отдолу нагоре, както е по цял свят. Впрочем, същите въобще не се отразяват добре на гражданско-военните отношения.

По отношение на подготвяния проект на Закон за резерва също съм скептик. Подобен закон Аню Ангелов и приятели написаха и предложиха на предишния парламент, който за малко да го приеме, тъй като беше внесен от името на Тройната коалиция в самия край на мандата. По мое мнение, този проект беше едно недоразумение от което, по-късно и самите му творци се отрекоха. Това обаче, не им попречи да приберат хонорарните пари от Комисията по отбрана на 40-тото Народно събрание. Вероятно това ще е поредното недоносче, създаващо пълен хаос в отбранителната система. Що се отнася до т.нар. "териториален резерв", то това е поредната стъпка към смачкването на идеята за изграждане на Национална гвардия в България, лансирана от Генералния щаб по времето на генерал Никола Колев. Тази идея министър Ангелов я нарече "стара и помпозна". Специално за него е естествено да е такава, след като не той е нейният автор.

Г-н Тенчев, Вие сте работили и в сферата на социалната адаптация на военнослужещите. Предвид предстоящите масирани съкращения, какви мерки се вземат в тази посока?

Известно е, че най-големият стрес за военнослужещия настъпва, когато казарменият портал хлопне зад гърба му завинаги. Това за професионалния военен си е истинска трагедия. От уж подредената от уставите, наставленията и заповедите армейска среда, изведнъж се озоваваш в «цивилния хаос». Питате какво прави днешното ръководство на МО по проблемите с кадрите си на изхода на системата? Ами, нищо! Нищо по същество, освен добрите пожелания, заложили в Чл. 226д, ал. 1, т. 1-6 на ЗОВСРБ.

Добри пожелания, защото през настоящата 2010 г. бе напълно разрушена успешно функциониращата и дълго изградена система за социална адаптация на военнослужещите. В края на м. май т.г. бяха уволнени и последните експерти, които

практически осъществяваха социалната адаптация чрез провеждане на професионално ориентиране, мотивационна подготовка, насочване към квалификационни курсове, съдействие за устройване на работа и информационно осигуряване на процеса на преход към цивилния живот. За квалификацията на тези експерти държавата (чрез МО)

през последните 10 г. е изхарчила значителни финансови средства. Пари на всички нас – данъкоплатците. Част от експертите са подготвени за “консултанти по социалната адаптация” във Военна академия “Г. С. Раковски” и чрез Българо-германския проект “Реинтеграция на освободените офицери и сержанти”. Изграждането и професионалното израстване на въпросните експерти отнема поне 2-3 години. Сега повечето от тях са безработни, които държавата осигурява социално и които съдят МО за неправомерните си уволнения. И всичко това се случва в държава, чийто премиер непрекъснато се оплаква от липса на пари.

Наистина ли МО вече се е отказало и от тази си функция?

Де юре не, но де факто – да. В момента в дирекция «Управление на човешките ресурси» на МО има само един-единствен експерт, натоварен с всички възможни функции по социалната адаптация. «Под него» няма никой! Структурите към военните клубове на разгромената агенция «Военни клубове и информация», ръководена от Стоян Стоянов - Центровете за социална адаптация и Информационно-консултантските бюра са закрити. Настоящи и бъдещи резервисти не могат да открият никъде информационния бюлетин «Социална адаптация», тъй като вече няма кой да го списва, оформя и отпечатва...

Отразява ли се по някакъв начин всичко това върху прехода от военния към цивилния начин на живот?

Разбира се, че се отразява и печалният резултат вече е налице. Откакто ГЕРБ назначи Аню Ангелов за министър на отбраната, са зачестили случаите на тежки инциденти след използване на законно притежавано от резервисти от БА огнестрелно оръжие. От медиите научаваме, че броят на убийствата (вкл. и на повече от един човек) и на самоубийствата, извършени от бивши военнослужещи, чувствително се е увеличил през 2009-2010 г. Осем са убитите от депресирани резервисти, а четирима бивши офицери са сложили край на живота си. Тема за размисъл на новият главен кадровик в МО, също военен пенсионер и приятел на министъра... Но вместо да се замислят върху безизходицата в която вкарват БА, министъра и директора на “Управление на човешките ресурси” се чудят какви нови шарени да въвеждат в униформените облекла.

Стигнали са чак до униформите на резервистите на които трябвало да има специален знак във формата на буквата "Р". Според министерската заповед нововъведението трябва да влезе в сила от 1 юни 2011 г. Така и съюзниците ни от НАТО ще има да се чудят дали това не са някакви полицаи на пределна възраст? Но, така е, колкото по-бедна става една армия, толкова по-шарена я правят.

Всичко това, ме кара да си мисля, че министър Аню Ангелов е вреден за националната сигурност и отбраната на страната. Впрочем, като мен вече мислят доста хора, свързани с БА и военните аспекти на сигурността. В тази връзка считам, че е редно премиерът сериозно да се замисли по тези въпроси, за да не остане неприятно изненадан от резултатите при следващите избори.